

к.політ.н, доцент кафедри міжнародних відносин та туризму, доцент,
Хмельницький національний університет, Україна

Моделі міграційної політики та інтеграційні індикатори ЄС

Анотація. У статті міграція населення розглянута як один з важливих чинників внутрішньодержавних та міждержавних відносин, що впливає на характер та сутність політичних процесів та політичну систему держави. Визначені та охарактеризовані моделі міграційної політики. Визначена мета їх створення, досягнення цілей і принципи конструювання. Розглянута система індикаторів, які використовують країни-члени ЄС при розробці своїх програм із інтеграції.

Ключові слова: міграція, моделі міграційної політики, індикатори ЄС

Міграція населення як один з важливих чинників внутрішньодержавних та міждержавних відносин впливає на характер та сутність політичних процесів та політичну систему держави. Зважаючи на зростаючу мобільність людей посилюється необхідність регулювання процесів міграції, які мають бути організованими, безпечними та неконфліктними. Існує велика кількість визначень поняття «міграційна політика», що пов'язано з різноманіттю підходів до розуміння міграції та міграційних процесів. У широкому розумінні міграційна політика є одним з напрямів державної політики та визначається характером державного устрою та цілями, пов'язана з економічною, соціальною, демографічною, національною та культурною політиками держави, є державною доктриною чи концепцією регулювання міграційних процесів [1].

Визначають наступні моделі міграційної політики: 1. Відмова від прийняття іммігрантів як найпростіша форма вирішення проблеми етнокультурного роз'єднання і конфліктів. Але модель повного виключення імміграції в країну практично не реалізовується в умовах економічної глобалізації, а з огляду на таку різноманітність культур вимагає здійснення

дискримінаційних заходів. Більш того, заборона легальної імміграції веде до зростання нелегальної, що збільшує число проблем кримінального характеру в геометричній прогресії: відсутність можливості легально працевлаштуватися переводить їх активність в кримінальну сферу, відсутність громадянських прав перетворює їх в об'єкт кримінальних посягань.

2. Модель диференціального виключення або сегрегації в основному орієнтується на тимчасовий в'їзд мігрантів в країну, якщо їх постійне перебування в країні розглядається як загроза. Дана модель передбачає тимчасове включення іммігрантів в окремі підсистеми суспільства (ринок праці), виключення з інших сфер соціального життя (політичного життя, соціального забезпечення, громадянства). В рамках даної моделі неминуче відтворення ситуації дискримінації.

3. Модель інтеграції як поступова і слабша форма асиміляції (збереження мети – повна ліквідація етнокультурної інакшості, поглинання культури іммігрантів домінуючою в даному суспільстві культурою).

4. Модель асиміляції передбачає включення мігранта до приймаючого суспільства на основі одностороннього процесу зміни лінгвістичних, культурних і соціальних характеристик. Сегрегація виступає одним з механізмів спонукання мігранта до асиміляції. Перед мігрантом чітко вимальовується альтернатива: вибір етнокультурної своєрідності і сегрегація – втрата етнокультурної своєрідності і повноправне включення до приймаючого суспільства [2].

5. Мультикультурна модель, що ґрунтується на визнанні наявності в суспільстві різних етнорасових груп і необхідності управління їх взаєминами, основний акцент робиться на забезпечення рівності приїжджих і корінних жителів у всіх сферах при збереженні першими рідної культури. Дана модель базується на антидискримінаційних правових нормах і політиці рівних можливостей та відрізняється швидким наданням мігрантам політичних і громадянських прав в повному обсязі [3].

Метою усіх зазначених моделей є створення інтегрованого суспільства, в якому етнічні і культурні конфлікти відсутні або мінімальні. Способи досягнення цілей і принципи конструювання взаємодії різні, а багато в чому і протилежні. Так, мультикультурна модель інтеграції характеризується низкою

ознак, серед яких: інтеграція культур на основі плюралізму без їх асиміляції; визнання рівності культур, визнання їх прав на повноцінне існування; допущення етнокультурних ідентичностей; допущення змін приймаючого суспільства під впливом культури іммігрантів. У свою чергу, асиміляційна моделі інтеграції характеризується виключенням плюралізму культур для формування інтегрованого суспільства; визнанням домінуючого положення однієї культури; домінуюча культура виступає основою формування етнічно індиферентної громадянської нації; заборонаю на зміни в суспільстві під впливом іммігрантської культури. У сучасній науковій літературі дискутуються питання зіставлення цих двох моделей, виявлення позитивних або негативних наслідків, критикуються обидві концепції: асиміляційна модель – за дискримінаційне ставлення до етнічних меншин, мультикультурна – в першу чергу, за сприяння розмивання національної ідентичності [2]. У чистому вигляді жодна з зазначених моделей не існує. Вони лише відображають домінуючий підхід влади до вирішення проблем інтеграції. Інтеграційна політика дуже різноманітна за формами і методами здійснення, її національна специфіка особливо наочно проявляється в тому, як влада ставиться до тривало проживаючих мігрантів і етнічних меншин [3].

Переглядаючи різні моделі міграційної політики важливо буде розглянути систему індикаторів, які використовують країни-члени ЄС при розробці своїх програм із інтеграції. У 2010 р. під час міністерської конференції в Сарагосі було визначено низку політичних сфер, що стосуються інтеграції мігрантів, а також містився заклик до Європейської Комісії провести пілотне дослідження щодо визначення загальних індикаторів інтеграції та зібрати дані, необхідні для розробки таких індикаторів. У звіт увійшли розрахунки запропонованих індикаторів для кожної країни-члена ЄС, на базі даних, представлених у дослідженні ринку праці в ЄС (EU-LFS29), статистики за рівнем достатку та рівнем життя в ЄС (EU_SILC30), міграційній статистиці Євростату і даних програми оцінки міжнародних студентів (PISA32), що стало першим кроком на шляху пошуку згоди при виборі загальних та найбільш

прийнятних індикаторів інтеграції у Європі. У 2011 р. Євростат оприлюднив дані цього пілотного дослідження і було вироблено індикатори, які є спільними орієнтирами при розробці політик з інтеграції для країн-членів Європейського Союзу: 1. Працевлаштування: рівень працевлаштування; рівень безробіття; показник економічної активності населення. 2. Освіта: найвищий рівень освіти (кількість населення з вищою, середньою, незакінченою середньою освітою); відсоток учнів із найнижчими показниками серед 15-ти річних у читанні, математиці та точних науках; відсоток населення віком 30–34 роки із середньо-професійною освітою; кількість осіб, які рано залишили навчання. 3. Активна громадянська позиція: відсоток мігрантів, які отримали громадянство; відсоток мігрантів, які мають довгостроковий чи постійний дозвіл на проживання; відсоток мігрантів серед виборних посад на місцевому рівні. 4. Соціальне включення: середній рівень доходу мігрантів як пропорційний до середнього рівня доходу місцевого населення; кількість населення на межі бідності; відсоток населення, яке вважає свій стан здоров'я хорошим чи поганим; співвідношення власників нерухомості до не власників нерухомості та загальної кількості населення.

Продовжуються дебати на тему того, що вважати активним громадянством і наскільки ця сфера представлена загальними індикаторами. Однак, не зважаючи на різницю у підходах до інтеграції в країнах ЄС, спільним залишається розуміння того, що активне громадянство як інструмент участі у демократичному житті країни є важливим фактором, який впливає на ефективність інтеграції [4].

Література

1. Волосенкова Е, Кабаченко П., Тарасова Е. Миграционная политика. Управление миграционными процессами // Методология и методы изучения миграционных процессов. М., 2007. – С. 213-237.

2. Ляужева С.А., Хот З.З. К вопросу о социокультурной интеграции мигрантов // Вестник Адыгейского государственного университета. – Серия 1: Регионоведение: философия, история, социология, юриспруденция,

политология, культурология, 2012. – №4. [Электронный ресурс] – URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-sotsiokulturnoy-integratsii-migrantov>

3. И. Цапенко Развитые страны: интеграционная политика в отношении иммигрантов // «Мировая экономика и международные отношения», 2008, – №3, – С.59-69.

4. Migrant integration 2017 edition [Электронный ресурс] – URL : <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/8787947/KS-05-17-100-EN-N.pdf/f6c45af2-6c4f-4ca0-b547-d25e6ef9c359>

5. Дослідження з питань інтеграції, злочинів на ґрунті ненависті та дискримінації різних категорій мігрантів [Електронний ресурс] – URL : http://www.iom.org.ua/sites/default/files/study_0.pdf файл study_0